No. 11. 15 MEI 1910.

HOLLANDSCH ZUID AFRIKA

MAANDSCHRIFT VOOR DE LEDEN DER NEDERLANDSCH-ZUID-AFRIKAANSCHE VEREENIGING EN ANDERE BELANGHEBBENDEN

Wij willen niet weder de fout begaan, die onze vaderen een eeuw geleden begaan hebben, door alle verbindingen met onze stamverwanten op geestelijk en stoffelijk gebied te laten varen.

GOUVERNEUR VAN RIEBEEK

Het is ons niet minder om Nederland zelf te doen dan om Zuid-Afrika.

SAMENSTELLING DER KAAPSCHE BEVOLKING IN HET BEGIN DER 18DE EEUW.

„[Men dient] te weten, dat alhier allerlei talen en landaarden worden aangetroffen, zonder zelfs van de Hottentotten gewag te maken. Men vind dienvolgens Hollanders, Hoogduitschers, en onder dezelve die uit Pruisse, Pomeren, Brandenburg, Saxen, Frankenland, Swaben, Westphalingen en Switzerland herwaarts zijn afgezakt; wijders Sweden, Denen, Polen, Portugeezen, Franschen, Italianen, Engelschen, Ongaren en anderen, welke als men ze alle te gelijk, en niet een ieder in 't bijzonder in zijne taal hoorde spreken, en daarbenevens de Slaven, die velerhande talen weten, daaronder de Maleische, Malabaarsche, Ceylonsche, Javaansche, Banjaansche, Amboinesche, Bandaneesche, Boekiersche, Chineesche, Madagaskaarsche, Angoolsche, Guineesche, Capoverdische enz., daaronder telde, het zekerlijk de verwarring der talen bij het bouwen van den toren van Babel andermaal zoude vertonen. — Edog kan ieder Europeaan met zijn eige taal genoegzaam te recht komen, en als dit al komt te missen, kan men licht de eene of de andere, voornamelijk echter de Hollandsche, of beter de Portugeesche nevens de Maleische leren, als welke beide talen niet alleen hier, maar bijna in gandsch Oost-Indië, ten minsten gelijk jegenswoordig de Fransche in Duitschland, gesproken worden. De Portugeezen, als de eerste Vinders van Oost-Indië, hebben hunne taal zoo ver voortgeplant, dat er vele grote steden, als Batavia, Colombo, Ceylon, en andere meer worden gevonden, welke zich van die taal bedienen, ook bijzondere Predikanten onderhouden, die de Europeanen, voor al de slaven, die dezelve doorgaans spreken, Gods woord daar in leeren moeten. Daarentegen is de Maleische taal, die cierlijk en net is, in dien zelven fleur, als bij ons de Latijnsche, nogtans kan men met dezelve bijna gantsch Indië doorreizen. En is op bevel van de Oost-Indische Compagnie een ordentelijk Prediker te Batavia aangestelt, welke in de Maleische taal den Godsdienst verricht, doopt, trouwt, en voorts alles daar in doet, dat bij het Predikampt pleegt te geschieden. — Aldus behoeft een vreemdeling wegens de veelheid der talen het hoofd niet te breken, maar hij kan heel licht te recht komen, voornamelijk als hij zich op de eene of de andere in 't bijzonder toeleggen en dezelve uit den grond leren wil. Wat mij aanbelangt, de Hollandsche taal behaagde mij in den beginne meest, wijl ik anders de Predikatiën niet wel konde verstaan, en ook vermids de aangenaamheid derzelve, nevens de veelheid der woorden, en de duidelijke uitspraak mij zeer bekoorden. Naderhand heb ik ook eenige woorden van de Portugeesche taal geleert, zoo dat ik eisschen konde, het geen ik van noden had, en niet hoefde beducht te zijn, dat ik van de slaven zoude bedrogen worden; nogtans oordeelde ik vrij beter te doen, van mij in de Hottentotsche een weinig te oeffenen, ofschoon mij wel bewust was, dat ik dezelve in alle delen niet zoude konnen magtig worden, en dat ik wegens de grote verandering der slagen, welke met de tong tegen het verhemelte en de voorste tanden moeten

worden gedaan, niet weinig zwarigheid ontmoeten zoude."

Aldus Peter Kolbe in zijn *Naaukeurige en Uitvoerige Beschryving van de Kaap de Goede Hoop* (fol.) uitg., Amsterdam, 1727, bl. 70). Kolbe was in de eerste jaren van de 18de eeuw ambtenaar der Oost-Indische Compagnie te Stellenbosch, en Duitscher. Wat deze, blijkens zijn werk zoo nauwgezette man met voorbedachten rade, oordeelkundig, na veel wikken en wegen, deed, gebeurde natuurlijk bij alle inwoners van de Kaap-kolonie, maar dan voor 't meerendeel naar de omstandigheden van het oogenblik eischten, zonder systeem, zonder methode. En zoo werden de vele talen van het Kaapsche Babel ongetwijfeld vermeerderd door nog meerdere, maar nu gemengde talen, al naar de individuen, die ze spraken, de duidelijke sporen der stamtalen vertoonend. Men moet in een polyglotte omgeving, als b.v. Johannesburg, hebben gewoond, om zich te kunnen voorstellen, wat de resultaten zijn van de pogingen der niet-Hollandsche en niet-Engelsche inwoners om Hollandsch of Engelsch te spreken. Het kan dan ook niet anders, of de huidige taal der Afrikaners moet duidelijk getuigen van den invloed, dien al, of het meerendeel van de, door Kolbe genoemde volken op de wording ervan hebben uitgeoefend. Met het 17de- of 18de-eeuwsche Hollandsch als ondergrond, vertoont het Afrikaansch resten van bijna al de talen, die eens te Kaapstad werden gehoord. Prof. Hesseling en na hem Dr. Du Toit hebben reeds gewezen op de vele sporen van het Portugeesch-Maleisch, de taal van het meerendeel der slaven en de *lingua franca* van alle niet-Hollandsche zeelieden, die tusschen Europa en Indië voeren. Sterk moet ook de invloed zijn geweest van al de Duitsche dialecten, betrekkelijk zoo weinig van het Hollandsch — in het begin der 18de eeuw nog in een toestand van sterke mutatie — verschillend, zoodat de Pommeranen, Brandenburgers, enz. wel steeds gepoogd zullen hebben, Hollandsch te spreken, doch dan tevens menig Duitsch-Hollandsch woord en menige Duitsch-Hollandsche zinswending, menig Germanisme, in het Hollandsch van De Kaap moeten hebben gebracht. Aan al de andere talen kunnen enkele woorden zijn ontleend; het Portugeesch-Maleisch en de vele kleurlingtalen kunnen aan het Afrikaansch zijn sterk analytisch karakter hebben gegeven; doch de Duitsche immigranten hebben ongetwijfeld veel bijgedragen tot het doen ontstaan van de syntaxische eigenaardigheden van het Afrikaansch, hebben menigen term en menige zinswending binnengesmokkeld en zijn tevens sterk behulpzaam geweest om toch het Hollandsch als grondvorm van het Afrikaansch te bewaren. Waar de invloed van de gekleurde hybridische bevolking van de Kaap-kolonie verzwakte en die van het geschreven Hollandsch sterker werd (als onder de bewoners van den Vrijstaat en groote gedeelten van de Transvaal) vielen de niet-Germaansche insluipsels langzamerhand weg (vooral de Portugeesch-Maleische), doch de gevolgen van de voortdurende immigratie van Pommeranen, Brandenburgers enz. bleven bestaan. Terwijl Kolbe het noodig vond, Hollandsch te leeren, om de „Predikatiën" te kunnen verstaan, zoo heeft de taal van de Hollandsche kerk en vooral de taal van den Hollandschen „Staten-Bijbel", die de Afrikaners op al hun tochten en zwerven vergezelde, er sterk toe meegewerkt, om nog dien germaniseerenden invloed te verzwakken, het betrekkelijk zoo homogeen karakter van het Afrikaansch te bewaren en steeds meer te versterken, en te maken dat de volkstaal van Zuid-Afrika sedert den „trek" naar het Noorden, altijd nader tot, in stede van verder van ons Nederlandsch te brengen.

„Hugenotenbrug" te De Paarl.

Oude Ned. Ger. Kerk te De Paarl.

Kijkje in de Openbare Tuinen van De Paarl.

KAAPSCHE POSTKANTOREN VÓÓR 1652.

„[Voor 1652] hebben [de Hollanders] hunne schepen wel bestendig aan de Kaap de Goede Hoop laten landen, maar wijl zij geen schut (beschutting) van een goede vesting daar hadden, moesten zij als de watervaten aan land wierden gebragt, en gevult, of ander leeftogt gekogt wierd, altijd een schans voor haar opwerpen, en den Inwoners den toegang tot haar tent en andere gevaarten beletten, van dewelke men nog eenige overblijfzels vind van stenen, die toenmaals uitgehouwen zijn; de schanzen echter zijn overlang weder met de aarde gelijk gemaakt, en met huizen bebouwt. — Een ieder schip, dat na Indië voer, nam een vierkanten steen mede waar op de naam van het schip, de dag wanneer het vertrokken was, als ook wanneer het aan de Kaap arriveerde, wie de kapitein was, en welke andere personen van rang zich op het zelve bevonden, wierden gehouwen. Deze stenen wierden gebruikt, om hunne brieven, die zij weder na Holland zenden, en daar door naricht van hunne reis geven wilden, daar onder op een andere plaats buiten de schans te verbergen, ten einde uit Indië te rug komende schepen dezelve opzoeken, met zich nemen, en de Heren Bewindhebbers in Holland daar na verder bericht daar van zouden geven konnen. Dese brieven staken altijd in een blikke of lode doos, die van niemand dan van de Bewindhebbers mogt worden geopent." (P. Kolbe, *Naaukeurige en Uitvoerige Beschrijving van de Kaap de Goede Hoop*, I, bl. 60 [fo. uitg.] A'dam 1727).

DIE CIGARETTE.

As pijprook duisende verslaat,
Wat doet oneindig veul meer kwaad
En is die straatlooper sijn maat?
Die Cigarette.

Wat is die oorsaak van die tering,
Ontneem an menigeen sijn nering
En is tog waarlik net ontbering?
Die Cigarette.

Wat put 'n mens sijn gees glad uit
En breng tot voordeel nie 'n duit,
Maar haal geld uit jou beursie uit?
Die Cigarette.

Wat tog veroorsaak baing sonde
En breng an ouders hartewonde,
Laat gaan jou eergevoel te gronde?
Die Cigarette.

Waarop word kinders so versot,
Nes op die drank die Hottentot?
En wat verswaar die meesters lot?
Die Cigarette.

Wat het die veroorsaak al die dood
Van kinders en van mense groot?
Wat tog doet steeds 'n werk so snood?
Die Cigarette.

Wat gé 'n mens 'n slegte smaak
En maak jou sleg en laf en vaak?
Wat is 't wat ouers verdrietig maak?
Die Cigarette.

Wat maak 'n jong mens siek en sleg
En neem ook al jou groeikrag weg?
Wat doet so kwaad? Wie kan mij seg?
Die Cigarette.

Wat maak 'n mens se kleur so geel
En maak dat jij ook spuw so veel
En hoes en brandmaak in jou keel?
Die Cigarette.

Wat doet net kwaad en glad g'n goed,
Mismaak jou en verswak jou bloed
En breng jou na die graf met spoed?
Die Cigarette.

A. G. V.

O'ERGEPLANT; 'N IETSIE UIT SHAKESPERE

deur VASTRAP.

Vergange [1]) blaai ik deur 'n ou digbundeltje, wat 'n gebrekkige geheuge in 'n lang-verlede skooltijd menige benauwde uur besorg het, voor 'n ou-tijse *Trap-der-Jeugd*-meester, en daar lees ik meteen weer Ten Kate s'n vertaling van wat ik op latere leeftijd leer ken het als een van die geweldigste alleenspreke wat 'n digter nog ooit in die mond van 'n mens gelê het. Ik bedoel die derde soliloquium van Shakespere s'n *Hamlet*, waar die peins o'er die dood, en daarna.

Die oorspronkelike kom voor in die derde bedrijf, eerste toneel, van die tragedie van die naam.

Ik het daar gelukkig nog g'n lor van verstaan nie; toch had mij ou meester mij die „Te zijn of niet te zijn?" al uit mij kop laat leer en opsê, ik meen Ten Kate s'n vertaling. Dit het mij 'n pijnlike renons voor die ding ingeboesem; want die ou het gestaan op wat hij „behoorlike gebare" genoem het daarbij, al was dit dan maar *sijn* opvatting van die behoorlike, maar op 'n latere leeftijd, toen daar 'n beetje meer verstand, en dáármee ander dinge in mijn wereldje gekom is, het ik meermale self aanleiding gehad om ernstiger te peins o'er die „To be or not to be?" Dit is miskien dáarom, dat mij toen vergange [1]) die begeerte bekruip het om te probeer, hoe die alleenspraak in Afrikaans sou gaan.

Ik het dit gedaan. Hier is dit, hieronder, saam met die ander.

Ik is nie eigelik skaam om dit naas die oorspronkelike, en ook naas die vertaling van Ten Kate te laat druk nie; want ik denk dat dit als vertaling tamelik nauwkeurig is, en dit met inagtneming van die wese van die taal, waarin ik dit o'erset.

Shakespere s'n verse is meestal en ook in hierdie bisondere geval rijmloos, en sijn meter is nie onberispelik nie, so's meer dan één van sijn eige landgenote aangetoon het; tog doet dit totaal niks aan die skoonheid van sijn woord, gedagte en beeld. Die héle Engelse taal is vandaag propvol van sijn pittige gesegdes, so's daar in hierdie stuk verskeie van voorkom. Voor hij dit geseg het, bestond dit nie. Omdat dieselfde gedagte nie op dieselfde manier in Hollands aangedui word nie, bestaat daar ook nog g'n rede om nie, met behoud van taaleigen, so na mogelik aan die oorspronkelike gedagte te blijf. Dis 'n fout, wat, volgens die meeste van Shakespere s'n kommentatore, door bijna alle vertalers gemaak is: hulle probeer om op sijn werk te verbeter; en dis glad nie die saak nie. Ten Kate s'n berijmde vertaling mis juis daardeur bijna al die oorspronkelike gedagtes van die origineel. Die word prijs gegé terwille van die rijm, terwijl tog die oorspronkelike nie alleen nie berijmd is nie, maar selfs nog gebrekkig is in maat [2]).

In al geval, hier is die proeve van 'n Afrikaanse o'ersetting. Bovenstaande is die rede, maar miskien nog nie 'n eskuus voor die aanbod van mijn vertalinkje nie.

Tog is dit, naar mij beskeie mening, een van die sake wat jonge Afrikaanse skrijwers meer behoort te beoefen. Als 'n man nie in staat is om self iets goeds voor 'n dag te breng nie, dan doet hij nog goed door die beste wat ander tale aanbied, so goed mogelik beskikbaar te stel voor sijn eige volk. Hier die alleenspraak word beskouwd als een van die mooiste brokkies wat 'n mens uit die Engelse taal kan krijg.

Natuurlik gaat oorspronkelike werk, al is dit al gebrekkig, nog altijd voor.

Druk alsublief eers die Hollands, dan die Engels en vervolgens die Afrikaans, sodat die origineel in die middel kom:

TE ZIJN, OF NIET TE ZIJN?

Te zijn, of niet te zijn? Zietdaar de vraag!
Is 't edeler, dat ik de striemen draag
Van 't grimmig lot, dan, strijdende onder 't wapen,
De ellende stuit? En wat is sterven? Slapen!
Niets meer! En door een slaap al de angst en vrees
En smart te ontgaan, die de erfnis zijn van 't vleesch,
Dat is een eind, de bede waard der vromen!
Te sterven — slapen. — Slapen! mooglijk droomen —
Daar ligt de knoop; want welk een droom ons beidt
Zoodra de ziel van 't stoflijk hulsel scheidt,
Dat is 't geheim, waarnaar wij aarzlend vragen,
Dat 's levens last een leven lang doet dragen!
Want wie verdroeg des lijdens doornenkrans,
Der trotschen hoon, den wrevel des tyrans,
De tranen, door versmade min vergoten,
't Gesleur der wet, de kneevlarij der grooten,
Der dwazen schimp, en 't daaglijksch hulpgesmeek
Der armoe, — als één enkle ponjaartsteek
Voor eeuwig hem de zoete rust kon geven?
Wie zwoegde er nog al zuchtend door dit leven,
En wierp de last niet vroolijk van zich af,
Zoo niet de vrees voor de overzij' van 't graf,
Dat vreemde land, vanwaar nooit pelgrim keerde,
Hem onder 't juk de schouders krommen leerde,
Onwillig om een lijden, dat hij kent,
Te ruilen voor nog onbekende ellend'!
Zoo zien we ons door 't geweten lafaards maken!
Zoo wordt de moed, die fonkelde op de kaken,
Verzwolgen door de vale vrees! Zoo gaan
Ontwerpen, in bezielde kracht ontstaan,
Door de overmacht der twijfling verloren,
En—nimmer wordt de grootsche daad geboren!

TO BE, OR NOT TO BE?

To be, or not to be, that is the question: —
Whether 't is nobler in the mind to suffer
The slings and arrows of outrageous fortune;
Or to take arms against a sea of troubles,
And, by opposing, end them? To die, — to sleep, —
No more; — and, by a sleep, to say we end
The heartache, and the thousand natural shocks
That flesh is heir to, — 't is a consummation
Devoutly to be wished. To die, — to sleep: —
To sleep! perchance to dream; — ay, there's the rub;
For in that sleep of death what dreams may come,
When we have shuffled off this mortal coil,
Must give us pause: there's the respect,
That makes calamity of so long life:
For who would bear the whips and scorns of time
The oppressor's wrong, the proud man's contumely,
The pangs of despised love, the law's delay,
The insolence of office, and the spurns
That patient merit of the unworthy takes,
When he himself might his quietus make
With a bare bodkin? Who would fardels bear,
To grunt and sweat under a weary life,
But that the dread of something after death, —
The undiscovr'd country, from whose bourn
No traveller returns, — puzzles the will;
And makes us rather bear those ills we have,
Than fly to others that we know not of?
Thus conscience does make cowards of us all;
And thus the native hue of resolution
Is sicklied o'er with the pale cast of thought;
And enterprizes of great pith and moment,
With this regard, their currents turn awry,
And lose the name of action........

TE WEES, OF NIE TE WEES NIE?

Te wees, of nie te wees nie, dit is die vraag: —
Of 't edeler is om peinsend te verdraag
Die slingerklip en pijle van 'n wrede lot,
Of wapen op te neem teen so'n see van swaar, —
Deur weerstand, die te eindig?—Te sterf,—te slaap,—
Dis al;—en dan te seg, ons eindig met 'n slaap
Die hartseer en die duisend ander rampe
Wat erf'nis van ons vlees is,— dis 'n doelwit dit
Voorwaar tog té begeerlik! Te sterf,—te slaap;—
Te slaap! te droom 'temit;—ja, dáár's die knoop!
Want in dié doodslaap: hoelke [3]) drome kom daar,
Als ons die lewens-strik eers afgeskuif het? —
Dit laat ons stuit en peins: dis al
Net wat 'n lewenslas van lange lewes maak:
Want wie sou ooit die spot en leed verdraag,
'n Tiran's onreg en die skimp van hoovaardij,
Versmaaide liefde's pijn en wets-getalm,
Ambt'like onbeskaamdheid en die knouwe,
Wat verdienste duldsaam van die ondeug lij,
Kon hij maar self 'n éwige stilte maak
Met één blote mes-steek? Wie wou die slommer tors
En snork en sweet 'n moede lewe deur,
So nie 'n vrees voor iets wat ná die dood kom,—
Die onbekende landstreek, uit wier pale
Niemand t'rug kom,— ons verstand verbijster
En liewer die sware, wat ons het, laat dra,
Eer ons te stort in ongekende and're?
Só verlafaard die konsensie almal;
Só word die geboorte-kleure van 'n besluit
Deur die bleke tint van nagedagtes vaal;
En die slimste planne, van grootste omvang,
Door ons vertwijfling in die war gestroomd,
Om die naam van dade te verloor.........

[1]) Een tijd geleden. Een der Afrikaansche uitdrukkingen, die duidelijk hun Duitsch-Hollandschen oorsprong verraden. [2]) Misschien mogen we Vastrap er een verwijt van maken, dat hij zijn uitstekende vertaling plaatst naast de slappe overzetting van Ten Kate. Waarom niet de vertaling van Burgersdijk? Of van een der vele nieuwere overzetters van Shakespere's *Hamlet*? [3]) Vergelijk het dialectisch-Nederlandsche *hulke* = welke.

VAN CEYLON VIA PADANG NAAR HUIS.

Omstreeks het midden van het jaar 1902 werd door de directies der Stoomvaart-Maatschappijen Nederland en Rotterdamsche Lloyd besloten, een schip uit-te-rusten om de op Ceylon gevangen gehouden Nederlanders, die aan de zijde der Boeren in Zuid-Afrika hadden gestreden, met verlof van de Engelsche Regeering af-te-halen. Met een boot van de eerstgenoemde maatschappij werden deze krijgsgevangenen naar Padang verscheept en van hier per s.s. „Gedé" naar het vaderland. De hier gereproduceerde photo is genomen naar het origineel, ongeveer 1 M. hoog, door den laatsten onderteekenaar, den heer J. M. Straub, geteekend, en op hout geplakt Dit stuk bevat de handteekeningen van 64 Nederlanders en oud-Nederlanders. Tevens werd, ter herinnering aan deze repatriatie, een penning geslagen, door den heer G. F. Keyser vervaardigd van een Engelsch penny-stuk, voorstellende de „Gedé", het eiland Ceylon naderend. Aan de keerzijde werden aangebracht de woorden: *Redders in den Nood*, met datum en randschrift. De photo is van den Rotterdamschen photograaf J. W. Kloppert en werd ons ter reproductie afgestaan door een onzer „getrouwe lezers", den heer L. R. C. Külche, te Rotterdam.

UIT Dr. STEENKAMP'S „DIE AGNOSTICISME VAN HERBERT SPENCER".

Wij hebben eenigen tijd geaarzeld, of wij uit Dr. Steenkamp's hier-boven genoemde dissertatie eenige stukken zouden overnemen. Het critisch-philosophische karakter van dit werk maakt het voor zulk overnemen in ons tijdschrift minder geschikt. Daartegenover staat, dat wij niet verantwoord zouden zijn, als we niet op deze plaats deze nieuwe overwinning van de Afrikaansche taal vierden op de wijze, die alleen ons overblijft, n l. door overdruk van een paar teekenende gedeelten. Want niet de wetenschappelijke waarde van het boek past het ons te beoordeelen, doch het feit, dat voor 't eerst een zeer wetenschappelijk werk is geschreven in de taal, welke nog zoo dikwijls wordt uitgekreten als alleen geschikt voor de kombuis, voor den omgang met gekleurde dienstboden en niet voor zuiver intellectueele doeleinden. Hier volgen dan eenige passages, gekozen, omdat zij ook door niet-philosophisch onderlegde lezers genoten kunnen worden en toch voldoende bewijs leveren voor de geschiktheid van Dr. Steenkamp's moedertaal voor de behandeling van de diepste levensvragen.

Uit een karakteristiek van Herbert Spencer (bl. 36 sq.):

Toe hij nog maar 'n klein kind was, sit hij een dag bij die vuur-ert en begin te lag. Sij vader vra: „waarom lag jij"? En hij sê: „ek wonder, hoe dit sou gewees het, als daar niks anders op die wereld als net ek alleen bestaan het nie". En toe hij 13 jaar oud was, het hij reeds die definisie van Dr. Arnot gekritiseer, omdat die nie met sij kausale opvatting van die natuur o'ereengekom het nie. . . . En die neiging het met die kennis, wat hij langsamerhand opgedaan het, meegewerk om die gedagte aan die bónatuurlikke uit te ban. 'n Breuk in die ketting oorsaaklikheid het vir hom dus hoe langer hoe onmo'enlikker geword. . . . Die prijsgé van sij geloof aan die supranaturele het hom natuurlik gelei tot die naturalisme. . . . Die ontkenning van die skepping het kom gebring tot die leer van die Evolusie. Die Evolusie-idee het kom weer gevoer tot die vraag van die wette van die Evolusie, en die weer tot die vraag na die wet van al die wette, die eerste wet, die grondwet, „the ultimate law", waaruit al die andere wet kan afgelei word, m.a.w. na die oergrond of agtergrond van die bestaande — van die heelal. Maar die was natuurlik met die menslikke verstand niet te benader nie. En so het Spencer uiteindelik kom te staan voor die grote sfinx van die natuur, waarvan hij moes belij: *agnoéoo*, ek weet dit nie".

Hoewel hij Locke se „Essay on the human Understanding" sij lewe lang onder sij boeke gehad het,

het hij daar nooit één enkele bladsij van gelees nie. En die „Kritik der Reinen Vernuft" van Kant het hij opsij gesit na hij net 'n paar blaadjies daarvan gelees het. Net die physiese met sij wette het hom aangetrek. En dit is ook hierom, dat hij so dikwels perbeer het om iets uit te vinde. Nou was dit die oplos van 'n geometriese probleem, dan weer die maak van 'n boekspeld of druktiepe. Hij het perbeer maak van 'n oorlosie tot 'n vliegmachine. Hij het sij betrekking als ingenieur opgegé om 'n elektro-magnetiese lokomotief uit te vinde en het daar selfs 'n patent voor uitgeneem. Toe hij nog 'n seun was, het hij daar groot beha'e in geskep om skoelappers en torre te vang en te rangskik, om die bije na te loop en te sien hoe hulle die heuning trek uit die blomme, en die larwe van die muggies te bekijk als hulle in die gote water die agterdeeltjies uitsteek om asem te skep. Hij het als kind geen groter begeerte gehad nie als om 'n herbarium te hê, en daarvoor het hij ook bainje moeite gedaan. Als hij in die vakansies met sij vader langs die strand wandelinge maak, dan was hulle gesprekke gedurig o'er dinge soos die ontstaan van die rotse, die nuwe plante wat om die rotsen hee groei, die physies effek van die branders, die vegetaries en dierlik lewe, maar o'er die metaphysiese nooit één enkele woord nie.

Geen wonder nie dat, toe hij later voor die vraag: is daar 'n God? kom te staan, hij als 't ware verskrik opgekijk en gesê het: ek weet dit nie. Want net soos die Afrikaanse skaapwagter jare lang o'er die diamante van Kimberley geloop het met sij vee, en altoos sij pondok gepleister het met die diamantgrond en tog op 'n seker dag, toe hij gevra word deur 'n mineraloog of daar diamante in die grond was, verbaas moet antwoord: ek weet dit nie. Of net soos la Place, nadat hij die sterrehemel met sij teleskoop deurgekijk het, net sterre maar geen God gesien het nie. Of soos hij, wat die skilderstuk — die Madonna van Raphaël — mikroskopies ondersoek, net van swart vlekke en 'n bemorste doek kan praat. So sal hij, wat soos Spencer die natuur net om haar wette ondersoek, waarlik haar wetgever ok nie vind nie.

Kast voor de Neethling-verzameling.

Het ware Agnosticisme (bl. 247 sq.):

Maar trou aan onse methode wil ons ten slotte nog al onse kritiek intrek, aan Spencer alles toegé en volmondig sij agnosticisme onderskrijwe en met hom saam belij dat die absolute persistente krag, wat ten grondslag van die wereld van verskijnsele lê, onkenbaar is en ewiglik so sal blij.

Hierdie erkentenis bring vir 'n o'enblik o'er onse siel 'n weemoed so groot, dat dit grens aan 'n ontsenuwende angs. Die agnosticisme laat vir ons 'n pik donker nag val o'er verlede en toekoms. Dit maak ons tot wese in hierdie grote wereld. Ja nie alleen wese nie, maar vondelinge; want ons weet dan nie waarvandaan ons kom of waarheen ons gaan nie...

Maar die angs wat die agnosticisme moet meebring, sidder net vir 'n o'enblik deur die siel van wie die bisondere openbaring van God in Jesus Kristus erken. Net vir 'n o'enblik, sê ons. Want als ons Spencer se agnosticisme moet aanneem, dan het ons daarin net 'n bevestiging van die waarheid, waarop die Kristendom gebou is en rus — die waarheid — God het Hom self geopenbaar. Sonder openbaring was Hij vir ewig onbekend en onkenbaar geblij. En die verder waarheid: – ons ken God net so ver Hij Hom geopenbaar het en ons vir die openbaring vatbaar is. Want wat Sij wese betref, blij Hij vir die mens onbegrijplik.

Onse kennis is so gering: Ons weet so min ..

Selfs die openbaring van God is vir ons nog so onbegrijplik. Ons begrijp in so veel opsigte die wereld van geskape dinge nie, en staan, soos Prof. Bavinck sê, elke o'enblik voor raadsele en geheime; hoe sou ons dan die openbaring van God in al haar diepte en rijkdom verstaan? Onse kennis van entia finita, is, soo's Dr. Kuijper sê, reeds finita, hoeveel te meer dan bij God, waar die ongelijksoortigheid en toesluiting oneindig veel sterker is. Dis vir die mens reeds onmo'enlik om 'n ingel of 'n dier te verstaan, hoeveel te minder sal hij God, wie se wese heeltemaal buite die kreatuurlikke val, verstaan Als 'n ding nie vir ons oop staan, so dat ons daar kan insien nie, dan is daar ok geen kennis van mo'enlik nie. Kennisneem is mo'enlik bij alle dinge waar ons kan indring. Wat weet ons b.v. van wat daar innerlik in 'n dier omgaan? Niks. Als ons sê dat ons 'n dier begrijp, dan bring ons onse ei'e voorstelling op die dier o'er. Hoe weinig ken ons onse medemense. Wat ons van hulle ken, is deur dat ons deur analogie van ons selwe uitgaan en veronderstel dat, omdat hulle ok mense is, hulle dus dieselfde gewaarwordinge als ons sal hê. Maar tog blij hulle persoonlikheid, hulle karakter, dat wat hulle ei'enlik is, vir ons 'n geslote boek.

Ja hoe weinig ken ons ons self? Wat weet ons van die onbewuste in ons? Waarlik, onse kennis is beperk,

onse niet-kennis onbeperk. En moet ons dit reeds van die beperkte erken, hoe veel te meer nie van die onbeperkte, die goddelikke nie? Hier kan ons alleen in volsla'e magteloosheid uitroep: God is groot en ons begrijp Hom nie. Treffend het b.v. Vondel dit beskrijwe in sij reisang uit Lucifer...

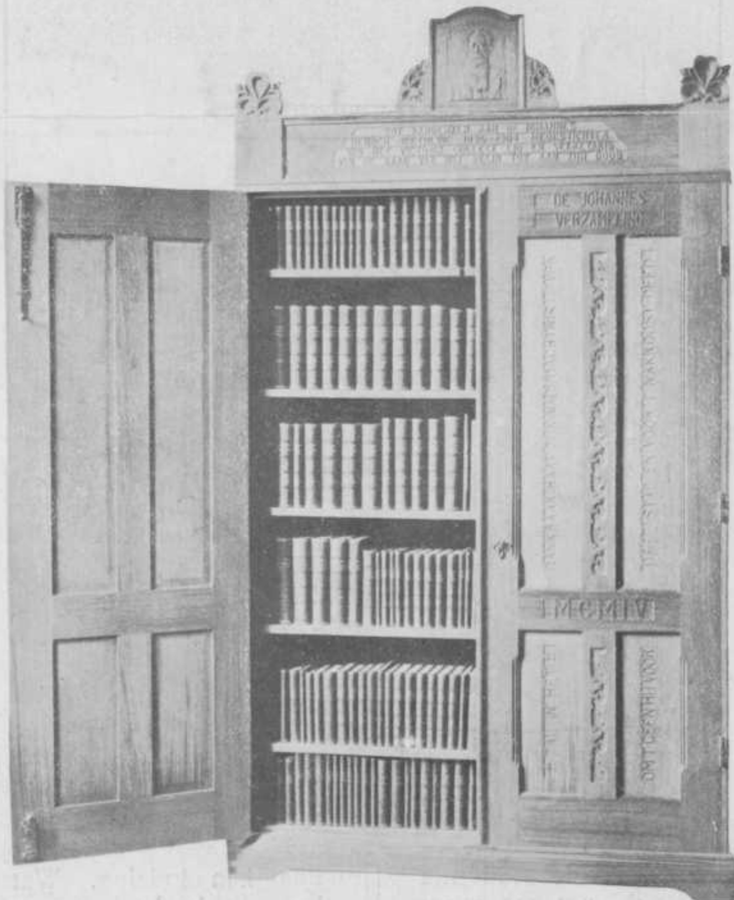
In hierdie leer van die onbegrijplikheid en onkenbaarheid van God lê die waarheid van Spencer se agnosticisme. *Maar* is dan ok 'n waarheid wat altoos deur die Bijbel geleer is.

Als die mens dus van God iets te wete sal kom, dan is daar net één pad oop en dit is, dat God Hom self moet *openbaar*. En God het Hom self geopenbaar. Als Hij die Skepper is van hemel en aarde, dan het Hij Hom self reeds daarin openbaar. Dan is dit ok waar, dat die hemele Gods eer verkondig en die uitspansel die werk van Sij hande. Uit 'n werk ken jij tot 'n seker hoogte die werkman. Die werk openbaar die werker.

Maar Spencer sê dat selfs die skepping ons nie die Absolute, wat daaraan ten grondslag lê, leer ken nie. Ons het hierbij reeds in die vorige hoofstukke uitvoerig stil gestaan en ons erken die waarheid wat daarin uitgedruk lê. Maar *dan* het ons hierin net weer 'n *ander bevestiging* van die leer van die Bijbel. Want die leer, dat die menslikke verstand verduister is deur die sonde en dat die skepping onder die vloek lê. Die skrif van die skepping is dof en stukkend geword. En die oog van die mens om die skrif te lees, is verduister. En daarom weet Gods woord ons nog te verhaal van 'n ander, 'n ho'er en beter openbaring dan die in die natuur, Die *Bijbel* n l. is die boek van die bisondere openbaring van God in Kristus, en in *Kristus* het God self tot ons gekom en Hom aan ons bekend gemaak. Daarom kon Kristus sê, wie mij gesien het, het die Vader gesien.

DE NEETHLING-VERZAMELING.

In dit nummer kunnen wij nog een tweetal afbeeldingen geven van de fraaie boekenkast, die in opdracht van het Hoofdbestuur van de Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging, onder toezicht van den bekenden sierkunstenaar Lion Cachet en naar diens ontwerp is vervaardigd en in de bibliotheek van het Victoria-College te Stellenbosch zal worden geplaatst. Het geheel dankt zijn bestaan aan een verzoek, in der-tijd door Prof. Viljoen namens eenigen zijner collega's te Stellenbosch gedaan aan het Hoofdbestuur, om n.l. met een gelijke bijdrage hunnerzijds hier een verzameling van Nederlandsche standaard-werken bijeen te brengen ter nagedachtenis van wijlen Ds. J. H. Neethling, een der stichters der vele groote onderwijs-inrichtingen te Stellenbosch, een ijverig voorstander van de studie en kennis van de Hollandsche taal, een van de oude garde van Afrikaners, die in Nederland hebben gestudeerd en met zijn kinderlijke levensblijheid en jeugdig enthousiasme menig jong Afrikaner heeft gesterkt in den strijd voor de rechten van zijn moedertaal. De boeken zijn geleverd door de firma J. H. de Bussy en door deze, onder toezicht van het Hoofdbestuur, van fraaie en uniforme banden voorzien. 't Geheel, tentoongesteld ik het gebouw van de Nederlandsche Bank voor Zuid-Afrika en daar voor leden der Vereeniging te bezichtigen, maakt een hoogst aangenamen en solieden indruk, welsprekend getuigenis afleggend voor het kunnen van het Nederlandsche kunstambacht en op waardige wijze de herinnering levendig houdend aan een man, die steeds Nederland en Nederlandsche beschaving en wetenschap heeft gewaardeerd.

Druk van J. H. DE BUSSY, AMSTERDAM.